

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1917 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående ändringar i villkoren för lån från fonden för
torvindustriens befrämjande.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 16 mars 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 126, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna följande ändringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande, att från och med den dag, Kungl. Maj:t finner gott bestämma, tillämpas på lån, som därefter beviljas, nämligen:

att, där Kungl. Maj:t finner skäligt, skyldighet må åläggas låntagare att vid visst vite i överensstämmelse med fastställd plan iordningställa mossbotten för odling till åker eller äng eller för skogskultur;

att lån må av Kungl. Maj:t beviljas till belopp, högst motsvarande två tredjedelar av den å fullbordad anläggning nedlagda kostnaden eller av beräknad anläggningskostnad för nytt företag, jämte kostnaderna för mossbottens iordningställande för kulturändamål;

att under de fyra första åren efter låns utlämnande kapitalavbetalning icke äger rum; samt

att under de därpå följande åren så stor amortering skall ske, att lånet varder till fullo inbetalt senast inom utgången av tolv år från det amorteringen skolat taga sin början.

Angående villkoren för lån från fonden gäller kungörelsen den 21 november 1902 med ändringar enligt kungörelse den 26 juni 1915. Dessa villkor hava icke i detalj blivit av riksdagen fastställda, utan riksdagen uttalade år 1902 allenast sin mening i avseende å vissa huvudpunkter. Bland dessa huvudpunkter förekom:

att lånen må kunna enligt Kungl. Maj:ts bestämmande beviljas till belopp, motsvarande högst två tredjedelar av den å fullbordad anläggning nedlagda kostnaden eller av beräknad anläggningskostnad för nytt företag;

att ränta å lånen skall erläggas med 4 procent;

att under de tre första åren efter låns utlämnande kapitalavbetalning icke äger rum, men att under de därpå följande åren så stor amortering skall ske, att lånet varder till fullo inbetalt senast inom utgången av tio år från det amorteringen skolat taga sin början;

att för lånevillkorens fullgörande bör ställas av statskontoret godkänd borgen eller säkerhetshandling; samt

att låntagare skall vara underkastad alla de villkor och kontroller, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga och nödiga.

I detta ärende har departementschefen för egen del till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»De av torvkommittén framställda förslagen till ändringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande äro av kommittén avsedda att gälla allenast för lån till anläggande av nya eller utvidgning av förutvarande fabriker för tillverkning av lufttorr brännstov. Denna begränsning torde vara föranledd av att kommitténs uppdrag endast har avseende å bränslefrågan. Jag vill emellertid såsom min åsikt framhålla, att det icke synes mig lämpligt att stadga olika villkor för lån ur denna fond till skilda ändamål, utan böra de ändringar, som må vidtagas, gälla såväl lån för torvbränslefabrikation som lån till torvströstillverkning. Då Kungl. Maj:t bestämmer om låns beviljande, behöver icke någon för torvbränsleindustrien skadlig konkurrens från torvströstillverkningens sida befaras i fråga om de tillgängliga lånemedlens användande.

Vad torvkommittén anfört angående vikten av att spekulation i torvmossar, särskilt av utlänningar, stävjas samt att kostnadsberäkningarna vid ansökningar om torvlån göras tillförlitliga, finner jag förtjänt av allt beaktande. Någon ändring i torvlånevillkoren behöver dock ej härav föranledas, då saken är beroende på dessa villkors handhavande.

Då det är av stor betydelse att befordra tillverkningen av torv-

bränsle, anser jag mig böra tillstyrka kommitténs förslag om utsträckning av tiden för amorteringsfriheten från tre till fyra år samt om amorteringstidens förlängning från tio till tolv år.

I fråga om föreskrifter om skyldighet att iordningställa mossens botten i odlingsbart skick hava kommittén och lantbruksstyrelsen varit eniga om önskvärdheten av att föreskrifter i sådant syfte utfärdas men däremot hyst olika meningar angående föreskrifternas innehåll. Kommittén har antagit, att en lagstiftning angående dylik skyldighet vid avverkning i allmänhet av torvmossar inom en nära framtid skulle kunna genomföras, och föreslagit, att i avbidan därpå låntagare ur fonden måtte tillförbindas att ställa sig de blivande föreskrifterna till efterrättelse. Lantbruksstyrelsen har framhållit åtskilliga svårigheter, som syntes skola bli förknippade med genomförandet i vårt land av en sådan allmän lagstiftning samt förordat, att vid beviljande av lån ur fonden skulle efter prövning i varje särskilt fall fastställas föreskrifter i ämnet och att även kostnaderna för mossbottens iordningställande måtte få tagas i beräkning vid lånebeloppets bestämmande.

Det vore utan tvivel lyckligt, om allmänna bestämmelser snart kunde utfärdas angående förbud mot torvtäkt, med mindre mossbottnarna, sedan avverkningen ägt rum, iordningställas i för kultur lämpligt skick. De i vårt land förekommande mossarna äro emellertid av så olika natur och lägen, att några generella bestämmelser härför såsom exempelvis i Holland icke torde låta sig fastställas. Det lär därför alltid bliva nödvändigt att pröva och bestämma rörande varje särskilt fall. Att såsom allmän regel hos oss anordna en dylik prövning innan mossarna få avverkas är åtminstone för närvarande förenat med betydliga svårigheter, då vi sakna för prövningen lämpliga myndigheter med sakkunskap på området. Visserligen skulle det kunna tänkas, att prövningen överlämnades till Kungl. Maj:ts befallningshavande, sedan torvingenjör undersökt mossen och uppgjort plan för avverkningen, därest sådan lämpligen kan bedrivas. Men övervakandet av att avverkningen ständigt sker efter den sålunda fastställda planen torde komma att medföra betydliga svårigheter och draga stora kostnader. Inspektionen av alla de många mossar, där torvtäkt bedrives, inom ett så vidsträckt område som ett län skulle nödvändiggöra, att ett stort antal torvtjänstemän anställdes för ändamålet, då knappast några andra sakkunniga på området stå att finna. Det stora antalet mossar, som i många län skulle kunna komma att bli föremål för prövning och övervakande, torde i hög grad komma att försvåra tillämpningen av dylika bestämmelser. Där särskild pröv-

ning i utlandet förekommer, såsom förhållandet är i Hannover, har man ock till sakkunniga myndigheter med betydligt mindre områden än våra län överlämnat att pröva framställningar om rätt att avverka mossmarker.

Det lär på grund av de ovan antydda svårigheterna knappast kunna förväntas, att bestämmelser om förbud att avverka mossar, utan att mossbottnarna iordningställas i för kultur lämpligt skick, komma att utfärdas i en snar framtid. Så mycket viktigare är det, att, där sådana bestämmelser utan egentliga svårigheter kunna åstadkommas — vid de med lån ur torvlånefonden bedrivna avverkningarna — dessa utan dröjsmål utfärdas.

Något skäl för att dröja med dessa bestämmelser, till dess att allmänna sådana utfärdas, synes icke heller föreligga. Långgivaren har själfvallet rätt att uppställa vilka villkor för lånets åtnjutande han önskar, då låntagaren icke är skyldig att begagna sig av lånet, därest han icke finner detta förenligt med sin fördel. Med den bestämmelsen, som lantbruksstyrelsen föreslagit, att till kostnaderna för mossbottnens iordningställande skulle kunna beviljas lån, torde icke heller kunna befaras, att någon tvekan vid sökandet av lån skulle kunna uppstå. Detta torde däremot kunna bli händelsen, därest, såsom torvkommittén föreslagit, de lånesökande skulle tillförbindas att ställa sig till efterrättelse vad *framdeles* kunde komma att stadgas beträffande skyldighet att i mån av avverkning iordningställa mossbotten i odlingsbart skick. Frukten för de förpliktelser en låntagare härutinnan åtager sig och som han icke vid lånetillfället ens närmelsevis kan överblicka, skall antagligen komma att avskräcka mången från att söka dylikt lån. Kommittén har framhållit, att enär skyldigheten göres beroende av vad i lagstiftningsväg kan bli stadgat, detta innebär en garanti för att det icke kan bli fråga om obilliga krav. Det torde emellertid vara mindre lämpligt att på sätt kommittén föreslagit göra den blivande lagstiftningen retroaktivt gällande. För låntagaren, som skulle erhålla kännedom om innehållet i dessa krav först sedan lånet beviljats och arbetet med mossens avverkning påbörjats, skulle de kunna vålla stora svårigheter.

Jag anser mig av dessa skäl böra i huvudsak ansluta mig till lantbruksstyrelsens förslag. De av styrelsen föreslagna ordalagen synas mig emellertid kunna innebära onödig stränghet, även med beaktande att lån till mossbottnens iordningställande skulle utgå. Vissa mossar torde vara av den beskaffenhet, att näppeligen krav på mossbottnens iordningställande kan med fog uppställas, isynnerhet ifall torvavverkningen omfattar blott en mindre del av mossen. Det synes mig därför

överflödigt att i varje fall kräva plan och kostnadsförslag rörande dylikt iordningställande utan torde det vara tillräckligt med ett utlåtande av sakkunnig person, huruvida med hänsyn till mossens beskaffenhet och läge samt andra på frågan inverkan omständigheter låntagaren bör åläggas dylik skyldighet, ävensom, därest detta anses vara fallet, angående planen och kostnaderna. Det bör beaktas, att iordningställandet kan avse icke blott odling till åker eller äng utan även skogskultur.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag försummelse i avseende å mossbottens iordningställande böra kunna medföra lånets uppsägning, jämte det att fastställt vite utkräves. Detta vite bör dock ej bestämmas högre än den beräknade kostnaden för mossbottens iordningställande. Den för lånet lämnade säkerheten bör uppenbarligen omfatta även vitet. Vitet bör tillfalla fonden.

Då riksdagen år 1902 endast beslöt om vissa huvudpunkter i villkoren, torde det även nu vara tillräckligt, att själva principerna föreläggas riksdagen.»

De föreslagna förändringarna i vad de avse utsträckning av tiden för amorteringsfriheten från tre till fyra år och amorteringstidens förlängning från tio till tolv år anser utskottet med hänsyn till angelägenheten att främja en ökning i torvproduktionen inom landet värda beaktande. Att bestämmelse på sätt föreslagits stadgas ifråga om skyldighet för låntagare att iordningställa mossbotten för kulturändamål synes även enligt utskottets uppfattning lämpligt. Utskottet har slutligen intet att erinra mot att såsom Kungl. Maj:t föreslagit lån må från ifrågavarande fond beviljas intill $\frac{2}{3}$ jämväl av kostnaderna för mossbottens iordningställande för angivet ändamål.

Utskottet.

I anslutning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Åkerlund, Öberg, Nilsson i Linnås, Lundström, Barthelson, Magnusson och Tysk.